

SİYASİ BİR ARAÇ OLARAK HARİTALAR: BASINDA İSKENDERUN SANCAĞI HARİTALARI

MAPS AS A POLITICAL MEAN: THE SANJAK OF ALEXANDRETTA MAPS ON PRESS

Levent DUMAN*

ÖZ

Haritalar, günlük hayatın pek çok alanında olduğu gibi siyasette de sıklıkla kullanılan araçlardır. Belirlenen konuların gündeme taşınması, ortaya konulan tezlerin desteklenmesi gibi siyasette çeşitli alanlarda kullanılabilen haritalar, dış politika hedeflerinin gerçekleştirilmesinde de etkin olabilmektedir. İskenderun Sancağı'nın Türkiye'ye katılması farklı açılardan yapılan pek çok çalışmanın konusu olmuştur. Bu çalışmanın amacı Türkiye'deki ulusal gazetelerde sürecin ilk aşamalarında yayınlanan haritaların incelenmesi suretiyle haritaların siyasi bir araç olarak nasıl kullanıldığının analiz edilmesidir. Bu amaç doğrultusunda, haritaların siyasetteki konumuna dair yapılan çalışmalar incelenmiş ve bunlar ışığında İskenderun Sancağı'nın Türkiye'nin dış politikasında ön plana çıktığı Eylül 1936 sonrasında gazetelerde yayınlanan haritalar ve bunlara eşlik eden metinler analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Harita, Siyaset, İskenderun Sancağı, Basın, Dış Politika.

* Dr. Öğr. Üyesi, Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Sarıçam/Adana, leventduman@gmail.com, Tel: 0322450000 (dahili 3609), ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3975-6668>.

* Makale Geliş Tarihi: 13.04.2018
Makale Kabul Tarihi: 28.08.2018

ABSTRACT

As in many areas of daily life, maps are also frequently utilized means in politics. As maps can be used for various ways in politics, like bringing up to agenda particular topics, supporting revealed claims, they can also be effective in the process of achieving foreign policy goals. Annexation of the Sanjak of Alexandretta to Turkey has been subject of many studies from different perspectives. The main purpose of this study, by examining maps published at national newspapers in Turkey at beginning of the course, is to analyze utilization of maps as a political mean. For that end, studies related to maps in politics have been investigated and based on those studies, maps and accompanying texts to them which were published at newspapers in the post September 1936 period when the Sanjak of Alexandretta issue came to the forefront in Turkey's foreign policy have been analyzed.

Keywords: Map, Politics, The Sanjak of Alexandretta, Press, Foreign Policy.

GİRİŞ

Dış politika açısından 1939 yılında Hatay Devleti'nin Türkiye'ye katılması cumhuriyet tarihinin en büyük başarılarından birisini oluşturmaktadır. Türkiye'nin Eylül 1936 sonlarından itibaren İskenderun Sancağı konusunda aktif politikalar izlemeye başlamasının önemli bir unsurunu bölge ile ilgili ulusçuluk alanında hayata geçirilen politikalar oluşturmuştur. Diplomatik alanda İskenderun Sancağı konusunda başlatılan girişimlerin bir uzantısı olarak bölgede hakim unsurun Türkler olduğunu kabul ettirmeye dönük çabalara hız verildiği görülmüştür. Bu çerçevede daha önce geliştirilmiş olan Türk Tarih Tezi bölgede kullanılabilir şekilde yeniden yoruma tabi tutulmuş, bölgenin ilk unsurlarının esasında Türkler olduğu, Türklerin çok eski devirlerde bölgeye gelerek yerleştikleri, bölgede yaşayan Türklerin yanı sıra Arap Alevilerin de esas itibarıyla Türk olduğunu desteklemeye dönük "Eti Türkü" tezi yoğun biçimde işlenmiştir (Durgun, 2011: 201; Duman, 2016: 227-232). Bu girişimler neticesinde 1936 yılının sonlarından itibaren İskenderun Sancağı konusunda Türk ulusçuluğunun yükselişe geçtiği görülmüştür (Shields, 2011; Duman, 2016).

Ulusçuluk hareketleri ortaya çıktıkları bölgeler itibariyle değişiklikler gösterebilir de ortak bazı unsurlara sahip olduklarını görülmektedir (Norman, 2006: 45-47). Kitlelerin ulusçuluk söylemleri etrafında harekete geçirilebilmesi için simge ve sembollerden yararlanılması sık görülen yöntemlerden biridir (Smith, 2009: 35). Ulusçuluk hareketlerinde kullanılan unsurlar arasında haritalar önemli bir yere sahiptir (Anderson, 1999). Haritalar ulusçuluk söylemleri çerçevesinde kitlelerin harekete geçirilmesi ve söylemlerin somut düzeye aktarılmasıyla daha kalıcı hale getirilmesinde önemli rol oynarlar. Belirli ulusçuluk söylemlerini desteklemek amacıyla hazırlanan haritalar aynı zamanda söz konusu söylemlerin farklı unsurlarını üzerlerinde taşırlar.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin İskenderun Sancağı konusunda yoğun faaliyetlere giriştiği Eylül 1936 sonrasındaki süreçte yükselişe geçen Türk ulusçuluğunun basında yer alan haritalar üzerinden analiz edilmesidir. Bu maksatla İskenderun Sancağı meselesinin Türkiye'deki kamuoyunun gündemine yoğun biçimde geldiği Eylül 1936 sonlarından başlayarak Türkiye'de ulusal düzeyde yayınlanan gazeteler incelenmiştir. Basın yoluyla Türkiye'deki kamuoyuna İskenderun Sancağı'nın büyük çoğunluğunun Türk olduğunu benimsetme faaliyetlerinin zirveye ulaştığı Eylül 1936 sonrasındaki birkaç aylık süre hayati önem arz etmektedir. Devlet eliyle yönlendirilen faaliyetler kapsamında basının da kullanılmasıyla Türkiye'deki vatandaşlar arasında İskenderun Sancağının Türklüğü tezi etkin biçimde aktarılmıştır. Bu süreçte Türkiye'deki gazetelerde sürekli olarak İskenderun Sancağı ile ilgili resimler ve zaman zaman da haritalar yayınlanmıştır. Çalışma kapsamında ulusal gazetelerde bölge ile ilgili yayınlanan haritalar ve bu haritalarla birlikte yayınlanan yazılar incelenmiş, söz konusu haritalarda Türk ulusçuluğuna dair söylemlerin etkileri ortaya konulmuştur. Ortaya konulan amaçları doğrultusunda çalışma üç ana bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde haritaların genel olarak siyasi bir araç olarak kullanımının incelenmesinin yanı sıra ulus kurgusu süreçlerinde nasıl kullanıldıklarına dair teorik yaklaşımlar incelenmiştir. İkinci bölümde, ilk bölümdeki teorik yaklaşımlar çerçevesinde, Türkiye'deki ulusal gazetelerde İskenderun Sancağı ile ilgili yayınlanan haritalar ve bunlara eşlik eden haber ve yazılar analiz edilmiştir. Son bölümde ise çalışma ile ilgili genel değerlendirmelere yer verilmiştir.

1. BİR ULUSÇULUK ARACI OLARAK HARİTALAR

İskenderun Sancağı hakkında ulusal gazetelerde yayınlanan haritaların analizine geçmeden önce gazeteler ve haritaların ulusçuluk hareketlerindeki önemine değinmekte yarar vardır. Gazete, dergi ve çeşitli yayınların ulusçuluk hareketlerinde kullanılması Türk ulusçuluğuna has unsurlar değildir. Ulusçuluk hareketlerine dair söylemlerin yaygınlaştırılmasında geniş kitlelere ulaşma

imkanı olan gazete ve dergiler büyük önem taşır. Bu alanda farklı ulusçulukların ortaya çıkışı ve yaygınlaşması hakkında yapılan çalışmalar bu etkileri açıkça ortaya koymaktadır (Peckham, 2000: 82-83).

Ulusçuluğu destekleme bağlamında gazete ve dergiler farklı işlevleri yerine getirirler. Benedict Anderson'un "hayali cemaatler" olarak tanımladığı ulus fikrinin yaygınlaştırılmasında yayınlar önemli bir rol oynar (2009: 151-175). Belli bir yayın dilini kullanıp 'ulusal dilin' yaygınlaştırılmasını sağlamak, ulusçuluğa dair söylemlere sürekli yer vermek suretiyle söz konusu söylemlerin kitleler tarafından benimsenmesini sağlamak, belirli bölgelerin fotoğraflarını tekrar tekrar yayınlayıp o bölgeye dair belirli algılarını oluşmasını sağlamak, ulusçuluk söylemlerini destekleyen sembol ve haritalara yer vermek basının ulusçuluk alanındaki işlevlerinden birkaçını oluşturur. Daha farklı biçimde söylemek gerekirse, Anssi Paasi'nin belirttiği gibi (aktaran Kosonen, 1999: 91), belli bölgelerin ulusal terimler çerçevesinde tanımlanarak o bölgelerle ulusal bağların kurulması, bölgesel veya ulusal bilincin oluşturulmasında gazete ve dergiler çok önemli araçlardır. Gazete ve dergilerde sıklıkla yer alan haritalar, belli bölgelerle ulusçuluk bağlamında bağlantıların oluşturulmasında önemli yere sahiptir (Biggs, 1999: 390).

Haritalar günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Günümüzün gelişmiş teknolojik araçları sayesinde harita çizmek ve internet üzerinden geniş kitlelere ulaşmasını sağlamak oldukça kolaylaşmıştır. İster hava tahmin raporlarında kullanılan haritalar olsun, ister yeni şehir planlamasına dair reklam panolarında kullanılan haritalar olsun, günümüz dünyasında harita ile karşılaşmadan bir bütün günü geçirmek neredeyse imkansız hale gelmiştir. Eğitimden kültüre, spordan ekonomiye kadar hemen hemen her alanda haritaların yoğun biçimde kullanılmasının pek çok sebebi vardır. Özellikle mekan ve ilişkileri harita şeklinde anlamanın daha kolay olması haritaların yoğun kullanımında rol oynamıştır (Fotiadis, 2008/2009: 15).

Haritalarda bazı unsurlar ön plana çıkarılırken bazı unsurlar da özellikle arka plana itilebilmektedir. Esasında, teknik açıdan bakıldığında haritalarda genelleme yapmak zorunludur, genelleme yapılmazsa haritalar yararsız olur. Ancak bu genellemenin iyi yapılması büyük önem taşımaktadır (Monmonier, 1991: p.25). Her bilgiye yer vermek pek mümkün olmadığı için hangi bilgiye yer verilip hangisine yer verilmeyeceği harita çiziminde önemli hale gelir. En nihayetinde bir nevi özet niteliği taşıyan haritalar ortaya koydukları bilgilerle belirli bir amacı gerçekleştirmeye çalışırlar (Fotiadis, 2008/2009: 4). Bu nedenle haritalar çoğunlukla belli bir mesajı iletmeye odaklanırlar (Kitchin vd., 2011: 390).

Umulmadık anlarda bile aniden beliriveren haritalar kullanıcılar tarafından genelde sorgulanmadan, objektif biçimde doğruları yansıtmış gibi kabul edilmektedir (Leuenberger ve Schnell, 2010: 833). Bu durum haritaları son derece etkili araçlar haline getirir ki haritaların araç olarak kullanıldığı alanlardan biri siyasettir. Haritaların önceden kurgulanmış bir gerçeği aktarma konusundaki başarıları onları son derece etkin siyasi araçlar olarak kullanma imkanı doğurur (Medzini, 2012: 23-24). Haritaların siyasette kullanımı farklı biçimde gerçekleşebilmektedir (Anaz, 2010: 51). Haritalar bir nevi bilgi üretimi gerçekleştirir (Crampton, 2002: 14). Herhangi bir bölgeye sahip çıkılabilmesi, idare edilebilmesi için öncelikli olarak söz konusu coğrafi bölgenin bilinmesi, yani temel fiziki özellikleri hakkında bilgi sahibi olunması gerekir ki harita bunu sağlar (MacArthur, 2016:16). Ancak şunu vurgulamak gerekir ki, haritalar statik unsurlar değildir, sürekli olarak çizimleri yenilenmektedir (Kitchin ve Dodge, 2007: 335; Leuenberger ve Schnell, 2010: 805). Siyaset açısından bakıldığında sınırların yorumlanması ve anlamlandırılması her zaman için yeniliğe ve dönüşüme açıktır (Houtum, 2012: 415). Burada harita çizenlere ayrı parantez açmak gerekmektedir.

Harita, Jeremy Black (1997: 11)'in de vurguladığı gibi, bir temsildir ve bu temsilde gösterilen gerçektir, ancak gerçek olması tam olduğu veya neyin gösterilip neyin gösterilmemesi konusunda bir seçim yapılmadığı anlamına gelmemektedir. Genel anlamda, şunu vurgulamak gerekir ki, haritalar değer yargularından arınmış, tarafsız imgeler değildir (Harley, 1988: 278; Kitchin vd., 2011: 393). Haritaları çizenler belirli sosyal çıkarlar, değerler ve pratiklere sahip kişilerdir, dolayısıyla kaçınılmaz olarak belirli bir bakış açısına sahiptirler (Leuenberger ve Schnell, 2010: 804). Bu hususlar dikkate alındığında haritaları sadece coğrafik bilgileri okuyucularına iletmedeki doğruluk veya etkinlikleri bakımından incelenmek çok da sağlıklı olmayacaktır. Bunun yerine haritaların “sosyal yapılar” olarak incelenmesi gereklidir (Crampton, 2008: 697). Kendileri de birer ürün olan haritaları hazırlayanların kimler olduğu önemlidir, çünkü en nihayetinde haritalar belli kişiler veya kurumların ürünü konumundadır (Branch, 2011: 90).

Haritaların etkin araçlar olarak kullanılabilmelerinin en önemli sebeplerinden biri, haritaların gerçeğin güvenilir tasviri olduğuna dair yaygın genel kanıdır (Medzini, 2012: 1). Gazetede yayınlanan bir yazının gazetenin siyasi görüşü çerçevesinde bir kişi tarafından kaleme alındığı açıkça bilinir, fakat söz konusu bir harita olunca okurların çoğu haritanın bir kişi tarafından gazete için hazırlandığı gerçeğin göz ardı ederler. Bu şekildeki haritalar genelde objektif grafik imgeler olarak algılanır (Fotiadis, 2008/2009: 16). Halbuki haritalar, gerçeğin aynası olmaktan ziyade hazırlandıkları sosyal ortamdan ayrılamayacak biçimden toplanmış, sınıflandırılmış karışımlardır (Leuenberger ve Schnell,

2010: 804). Hazırlandıkları “gerçek dünyaya” dayansalar bile ve harita çizenlerin herhangi bir art niyeti ve doğrudan suiistimal amacı bulunmasa bile haritaları çizenlerin kendi sübjektif bakış açılarını, kültürel özelliklerini haritalara yansıtmaktan kaçınmaları mümkün değildir. Belirli çıkarılara sahip harita çizenler, kaçınılmaz biçimde tercih ettikleri fikirleri vurgulayan ve “gerçeğin” kendi versiyonlarını oluşturan haritalar ortaya çıkarırlar (Medzini, 2012: 24-25).

Haritalar hazırlanırken sadece neyin, nasıl gösterileceğine karar verilmez, aynı zamanda neyin gösterilmeyeceğine de karar verilir (Black, 1997: 11). Tüm bunlara karar verecek olanlar da haritaları çizenlerdir (Fotiadis, 2008/2009: 32). Harita çizilirken, haritanın hazırlanış amacına bağlı olarak büyüklük, renk, sembol, isim, kısaltmalar gibi görsel ve dilsel bilgilerden hangilerinin nasıl kullanılacağına, nelerin haritada gösterileceğine veya gösterilmeyeceğine dair bir dizi kararlar alınır (Leuenberger ve Schnell, 2010: 805). Yani bir harita hazırlanırken gösterilen, ön plana çıkarılan hususların yanı sıra bir de gösterilmeyen hususlar konusunda bilinçli olarak bir “kartografik temizlik” gerçekleştirilir. Bu durumda gösterilmeyen hususlar bilinçli olarak sessizleştirilmiş olur (Houtum, 2012: 412). Sıkça karşılaşılan bu bilinçli sessizleştirilme durumu haritaları oldukça problematik yapılar haline getirmektedir (Pickles, 2004: 49). Bu nedenle, sağlıklı bir değerlendirme için herhangi bir harita incelenirken nelerin dahil edildiğine ve nelerin dahil edilmediğine, kimlerin çıkarlarına hizmet edildiğine, haritaların nasıl bir sosyal ortamda şekillendirildiğine ve haritaların sosyal ortamları nasıl şekillendirdiklerine dikkat etmek gerekmektedir (Branch, 2011: 91).

Harita hazırlanmasında ortaya konulan hedefler çerçevesinde belli seçimler yapılması söz konusu olduğuna göre haritalarda objektifliği yakalamak mümkün olabilir mi? Genel bir ifadeyle, gerek içerik, gerekse ön plana çıkarılan hususlar açısından harita yapımı ve kullanımında ideolojiler belirleyici durumdadır (Harley, 1988: 300). Jeremy Black (1997: 18)’in de vurguladığı gibi, tamamen objektif olarak haritaların hazırlandığını iddia etmek, hazırlanma aşamasında yapılan tercihleri göz ardı etmek olacaktır. En nihayetinde haritalar, seçimlerin önemli bir parçasını oluşturduğu yaratıcı bir sürecin sonucu ortaya çıkmaktadır (Vinha, 2010: 77). Bu görüş oldukça taraftar bulmuş ve 1980’lerden itibaren haritaların objektifliğini sorgulayan çok sayıda çalışma yapılmıştır (Black, 1997: 18; Leuenberger ve Schnell, 2010: 804).

Sadece hazırlanmaları değil aynı zamanda okunmaları da sübjektif unsurlara bağlı olan haritalar konusunda sorulabilecek bir diğer soru haritaların yalan söyleyip söyleyemeyeceğidir. Başka bir ifadeyle, yorum farklılıkları bir yana bırakılarak haritalar mevcut bir durumu değiştirmek, farklı biçimde ortaya koymak için kullanılabilir mi? Haritaların yalanları da içerebilecekleri

konusunda hiç de azımsanmayacak bir literatür mevcuttur (Kitchin ve Dodge, 2007; Monmonier, 1991; Pickles, 2004). Haritaların subjektif olduğu kabul ediliyorsa, farklı kişi ve çevreler tarafından farklı biçimlerde algılanabileceklerini öngörmek hiç de zor değildir. Belirli bir çevre veya ortamda “doğru” görülen harita, başka bir çevre veya ortamda bir yalan olarak görülebilmektedir (Houtum, 2012: 411). Harita konusunda yaptığı çalışmalarla oldukça ses getiren Mark Monmonier’e göre (1991: 1-3) haritalarla yalan söylemek kolay olmanın ötesinde bir gerekliliktir. Monmonier’e göre karmaşık, üç boyutlu durumdaki dünyanın düz bir kâğıt veya ekran üzerinde anlamlı biçimde gösterilebilmesi için haritanın gerçekliği çarpıtması bir zorunluluktur. Bu bakış açısına göre, harita kullanıcılarının çoğu masum yalanlara müsamaha göstermeye hazır oldukları için haritaların daha ciddi yalanlar söylemesi hiç de zor olmamaktadır. Haritalar, Monmonier’in perspektifinden, çarpıtılmaya oldukça açıktır ve konuşmalar, tablolar gibi yalanlar içerebilir. Bu nedenle haritaların da yalan söyleyebilecekleri akılda tutulmalı, kitap, dergi, gazetelerde yer alabilecek sözel tahriflere karşı gösterilen ihtiyatlı tutum haritalar konusunda da gösterilmelidir. Başka bir ifadeyle, haritalar konusunda yalnızca taraflı, dahil edilecek konularda seçici olmalarına nedeniyle değil, aynı zamanda içerebilecekleri yalanlar konusunda da ihtiyatlı olmak gereklidir (Fotiadis, 2008/2009: 4).

İster bireyler, isterse çeşitli kurumlar tarafından hazırlansın haritaların hazırlanmasında devletler son derece etkin role sahiptir. Devletler çeşitli kurumları aracılığı ile haritaların hazırlanmasında belirleyici olabildikleri gibi harita hazırlayan özel kurumlara finansal destek de sağlayabilmektedirler. Bu durum devletleri harita üretiminde doğrudan belirleyici konumuna getirmektedir. Harita üretiminin yanı sıra, hazırlanan haritaların geniş kitlelere ulaşmasında devletler eğitim kurumları ve medya araçları gibi çeşitli unsurları devreye sokmaktadırlar (Fotiadis, 2008/2009: 25). Kısacası, günümüzde çoğu ülkede devlet hala haritacılık faaliyetlerinin temel belirleyicisi olma konumunu devam ettirmektedir (Harley, 1988: 284).

Devletlerin haritacılık faaliyetlerine önem vermelerinin çok çeşitli sebepleri olabilmektedir. Öncelikle olarak devletler hükümlerine haklarına sahip oldukları coğrafik alanın belirlenmesi için haritalardan faydalanırlar. Devlet açısından harita, üzerinde sınırları belirgin bir biçimde ortaya koymaya, mevcut durum hakkında bir durum tespiti yapmaya yarar (Fotiadis, 2008/2009: 43). Diğer detaylara ister vurgu yapılsın isterse hiç değinilmesin, ulusal haritalarda sürekli olarak sınırlara vurgu yapılması eğilimi vardır (Leuenberger ve Schnell, 2010: 805). Sınırlarını belirlemek suretiyle devletler aslında yasal güç uygulayabilecekleri, sorumluluk sahalarında bulunan bölgeyi de vurgulamış olurlar (MacArthur, 2016: 22). Bir anlamda, sınırları çizilen alan bu alanın

dışında kalan bölgelerden ayrılmış olur ve sınırın öbür tarafından farklılaştırılmış olur (Houtum, 2012: 411).

Sınırın sadece harita üzerinde gösterilmesi çok da anlamlı olmaz. Harita dünyayı devletlerin üzerinde kontrole ve siyasi otoriteye sahip olacakları alanlara ayırır (Black, 1997: 12). Asıl önemli olan haritada gösterilen sınırlar içerisinde bir devletin hükümlerlik haklarını tek başına, başka bir devletten izin almaya gerek kalmadan kullanabilmesidir. Bu da güç sorunsalını beraberinde getirir. Genel hatlarıyla bakıldığında “haritalar gücün ürünüdür ve güç üretirler” (Kitchin ve Dodge, 2007: 332). Ancak güçlü olan kendi haritasını çizip diğerlerinin buna uymasını sağlayabilecektir ve bu şekilde riayet edilen harita kendisini hazırlayan için bir güç unsuru haline gelir. Bu nedenle haritaların analizi sırasında ait oldukları toplumlardaki güç ilişkilerinin de incelenmesi yararlı olacaktır (Leuenberger ve Schnell, 2010: 804).

Devlet açısından bakıldığında haritaların bir takım hayati fonksiyonları yerine getirdikleri görülmektedir. Haritanın devlet açısından en önemli fonksiyonu, dünyayı veya bir bölgeyi kontrol edilen ve üzerinde siyasi otoriteye sahip olunan alanlara ayırmasıdır ki böylece devletin sahip olduğu hükümlerlik alanı teyit edilmiş olur (Black, 1997: 12). Bir diğer ifadeyle haritalar, devletlerin dünyada yerlerini bulabilmeleri açısından önemlidir (Crampton, 2002: 13). Yalnızca bağımsız devletler için değil, bağımsızlığa kavuşmak isteyen veya bağımsızlıklarını makul olarak gerekçelendirmeye çalışan devletler için de haritacılık önemlidir (Fotiadis, 2008/2009: 24). Haritalar sınırlar ortaya koyar ve ortaya konulan sonuçlar haritaları kullananların “gerçekleri” haline dönüşür (Fotiadis, 2008/2009: 29). Ancak haritalarda ortaya konulan “gerçekler” herkes için aynı ölçüde geçerli olamayabilir. Birinin gerçek olarak ortaya koyduğu bir harita başka biri için hiç de gerçek olamayabilir. Bunun en önemli sebebi, siyasi amaçlarla harita hazırlanmasının oldukça yaygın bir uygulama olmasıdır. Bir diğer sebebi de, haritacılıkta siyasi amaçlarla çarpıtmalara başvurma haritacılığın başladığı ilk dönemlerden şu ana kadar yaygın biçimde görülmesidir (Harley, 1988: 287).

Bir ülkede gücü elinde bulunduranlar ve gücünü arttırmak isteyenler için haritalar yararlı aygıtlar konumundadır. Gücün sınırlarının belirlenmesi açısından yararlı olduğu gibi henüz siyasi olarak kontrol altında bulunmayan bölgeler hakkında hak iddiasında bulunulması sürecinde de haritalar son derece etkin araçlardır (Branch, 2011: 87-88). Bir devleti diğerinden ayıran sınır, haritalarda açıkça görülebilir olsa da en nihayetinde bir insan icadıdır, doğada görülebilir değildir (Fotiadis, 2008/2009: 23). Haritaların hazırlanması belirli bir çabayı gerektirir ancak hazırlandıktan sonra hem gerçek hem de potansiyel kontrolün tahayyül edilmesinde haritalar çok yararlıdır (Branch, 2011: 88).

Devletler sınırları içinde bulunan insanlardan bir ulus ve ulusal kimlik inşa etme süreçlerinde de haritalardan etkin biçimde yararlanırlar (Kitchin vd., 2011: 393; ayrıca bkz. Pickles, 2004: 39). Genel olarak devletler, kontrol ettikleri sınırlar içindeki bölgelere dair homojen, birleşik bir yapı algısının yerleşmesini sağlamada haritalardan faydalanırlar (Fotiadis, 2008/2009: 44; Monmonier, 1991: 91). İster okullardaki ders kitaplarında yer alan haritalar olsun, isterse seyahat rehberlerindeki haritalar olsun, devlet sınırları her yerde hatırlatılır, kişilere devlet sınırlarının nereden geçtiği, kendilerinin nereden oldukları sürekli tekrarlanır (Houtum, 2012: 407). Modern anlamıyla ulus kavramı ulusal sınırların açıkça gösterilmesini zorunlu hale getirmiştir (Winichakul, 1994: 56). Günümüzde haritalar o kadar önemli hale gelmiştir ki “haritasız bir toplum” hayal bile edilmez hale gelmiştir (Branch, 2011: 87). Bir toplumun kendini tanımlamasında olduğu gibi başka toplumların o toplumu tanımlamasında da haritalar etkin araçlar olarak kullanılmaktadır (Fotiadis, 2008/2009: 45). Haritalar yalnızca siyasi ve yasal sınırlar çizmekle kalmamakta, aynı zamanda entelektüel sınırlar çizilmesinde de son derece etkili olmaktadır (Peckham, 2000: 80). Daha farklı ifade edilecek olursa, haritalar belirli türde bilginin ve “kolektif mekânsal tahayyüllerin” şekillendirilmesi, yasal hale getirilmesi ve kurumsallaştırılmasında önemli bir araç olabilmektedirler (Leuenberger ve Schnell, 2010: 805). Haritalar kişilerin dünyayı, devletlerin dünyadaki konumlarını ve uluslararası ilişkileri anlamlandırmalarını ve belli bir çerçeveye oturtmalarını sağlar (Sharp, 2000: 24-51; Fotiadis, 2008/2009: 1; Houtum, 2012: 410; Medzini, 2012: 24, 27). Özellikle ulusal haritalar incelendiğinde, haritaların ulusal sınırları vurgulamak suretiyle ulusu hayali bir topluluk olarak kurguladıkları görülür. Ayrıca bazı durumlarda haritalarda, fiili olarak mevcut siyasi sınırlar yerine tercih edilen ulusal sınırlar da gösterilebilmektedir (Leuenberger ve Schnell, 2010: 805). Belirli haritaların çeşitli bilgiler eşliğinde sürekli olarak sunulması toplumlarda belirli bir dünya algısının yerleşmesini, biz-onlar ayrımının zihinlerde netleşmesini sağlar ki bunun da kimlik inşa sürecine önemli katkıları olmaktadır (Fotiadis, 2008/2009: 6; Sharp, 2000: 164-165).

Haritalar ulusal kimlik oluşturma dışında, sorunlu bölgelerde sosyal değişimi sağlamada da etkin bir araç olarak kullanılabilir (Leuenberger ve Schnell, 2010: 834). Sadece ulusal düzeyde değil yerel düzeylerde de kimlik inşa süreçlerinde haritacılık somut bir araçtır (MacArthur, 2016: 22). Haritanın amacına göre belirli azınlıklar haritalarda özellikle ön plana çıkarılabilir veya tamamen göz ardı edilebilir (Peckham, 2000: 81). Veyahut farklı bir şekilde, sınır çizgileri baskın biçimde gösterilip, söz konusu bölgelerde yaşayan insanların hiç dikkate alınmaması da mümkündür (Houtum, 2012: 412). Tüm bunlar haritanın amacına göre belirlenen unsurlardır. Haritaların bu fonksiyonları dikkate alındığında devletlerin haritacılıkla ilgili faaliyetlerine neden bu kadar önem verdikleri daha kolay anlaşılır hale gelmektedir.

Devletlerarasındaki ilişkilerde haritalar çeşitli biçimlerde etkili olmakta ve son yıllarda bu alanda oldukça çok sayıda çalışma yapılmaktadır (Vinha, 2010: 77). Bireylerin uluslararası ilişkileri anlamlandırma biçimleri üzerinde de haritalar etkilidir (Fotiadis, 2008/2009: 1). Genel hatlarıyla dış politika karar alma süreçlerinde geniş coğrafik alanlar söz konusu olduğundan bilgilerin aktarılmasında haritalar önemli yere sahiptir (Vinha, 2010: 86). Ancak unutulmamalıdır ki haritalar zamana göre bir takım yeni fonksiyonlar üstlenebilmekte, mevcut fonksiyonlarından bazıları dönüşebilmektedir (Kitchin vd., 2011: 389).

Haritaların bir ulusal sembol ve entelektüel silah olarak en etkin oldukları alanlardan biri devletlerarasındaki sınır anlaşmazlıklarıdır. Birbirine komşu devletlerarasında sınır konusunda uzlaşma yoksa farklı haritalarda bazı bölgeler farklı devletlerin sınırları içinde gösterilebilmektedir (Monmonier, 1991: 90). Sınır anlaşmazlığı olan durumlarda genelde her devlet sahip olduğu alanı azami seviye çıkararak, durumun karmaşık yapısını gizleyen haritalardan faydalanma yoluna gider. Bu tip haritalar esasında fiili durumu yansıtmaktan çok her tarafın siyasi tutumunu yansıtmaya özelliğine sahiptir (Medzini, 2012: 38). Pek çok durumda silahlar kadar haritalar da yeni bölgelerin ulusal sınırlar içerisine dahil edilmesi sürecinde kullanılmaktadır. Fiili olarak yeni bölgeler siyasi sınırlar içine dahil edilmeden önce bu bölgeler üzerinde haritalar kullanılmak suretiyle kâğıt üstünde hak iddia edildiği görülmüştür (Harley, 1988: 282). Bu gibi durumlarda belirli coğrafi bölgeler üzerinde tarihsel hak iddialarını desteklemek amacıyla haritaların bilerek çarpıtılması yöntemine sıklıkla başvurulur (Harley, 1988: 289). Çoğu durumda, üzerinde hak iddia edilen bölgelerde tarihsel olarak belli bir topluluğun varlığını desteklemek için hazırlanan haritalar güncel toprak taleplerini destekleyecek şekilde tasarlanmaktadır (Leuenberger ve Schnell, 2010: 807). Bir diğer deyişle, çıkarları destekleyecek “gerçekler” üretilmesinde haritalara başvurulmaktadır (Medzini, 2012: 23).

Propaganda faaliyetlerinde harita kullanımı tarihte de çok örneği olan oldukça yaygın bir uygulamadır (Medzini, 2012: 23; Sharp, 2000: 21). Propaganda haritalarını hazırlayanlar genellikle jeopolitik ilişkileri yanlı bir biçimde ortaya koyarlar. Bu tip haritalar uluslararası ilişkilerde psikolojik harp unsuru olarak sık kullanıma sahiptir (Harley, 1988: 287). Propaganda belirli bir fikrin gerçek olup olmadığından ziyade bu fikrin başarılı biçimde kitlelere aktarılması üzerinde yoğunlaşır. Ancak yine de propaganda haritalarını hazırlayanlar sadece görsel etkisi yüksek haritalar üretmekle kalmazlar, aynı zamanda hem inandırıcı hem de ikna edici haritalar ortaya koymaya çalışırlar (Pickles, 2004: 44).

Siyasi propagandada kullanımı oldukça yaygın olan haritalar askeri istihbarat faaliyetlerinde olduğu gibi örtülü diplomasi faaliyetlerinde de son derece etkin kullanım alanlarına sahiptirler (Monmonier, 1991: 113). Belirli bir bölge hakkında insanların nasıl düşündüklerini şekillendirmek veya bölge hakkında duygusal tepkilerin oluşmasını sağlamak amacıyla hazırlanan propaganda haritaları “bilimsel” olduğu iddiasına sahip haritalardan okullarda kullanılan atlalara kadar farklı yerlerde ortaya çıkabilmektedir (Kitchin vd., 2011: 390). Posta pulları üzerinde basılan küçük haritalar bile önemli propaganda faaliyeti gerçekleştirebilir (Monmonier, 1991: 91). Propaganda haritaları, diğer haritalar gibi, görsel etkiyi azami seviye çıkarırken belirli görsel unsurları azaltır veya abartır (Leuenberger ve Schnell, 2010: 804; Anaz, 2010: 56). Bu doğrultuda propaganda haritaları bazen bir ülke veya bölgeyi büyük veya önemli göstermeye çalışırken bazen de küçük ve tehdit altındaymış gibi göstermeye çalışırlar (Monmonier, 1991: 94). Benzer biçimde, propaganda haritaları kullanılmak suretiyle belirli bölgelerde yaşayan bazı etnik/kültürel grupların varlığı ön plana çıkarılırken bazıları özellikle göz ardı edilir (Monmonier, 1991: 111).

Haritaların üzerinde yer alan başlıklar, haritaların içerisinde kullanılan semboller ve adlandırmalar da bir propaganda unsuru olarak kullanılabilir. Belirli grafik ve dilsel araçların kullanılması ve sembol ile ölçek kullanımı konusunda yapılan tercihler siyaseti harita yapımının merkezine oturtur (Leuenberger ve Schnell, 2010: 804). Kullanılan başlıktan başlamak gerekirse, haritanın başlığı bir nevi siyasi özet niteliğindedir ve doğrudan söz konusu haritanın hazırlanmasında benimsenen anlayışı gösterir (Fotiadis, 2008/2009: 34). Haritaların başlığı gibi, kullanılan semboller, renklendirmelere dair seçimler önemlidir (Medzini, 2012: 25). Sembol kullanımı haritacılıkta bir zorunluluk olsa da (Monmonier, 1991: 1) belirli sembollerin kullanılması yoluyla haritalar sosyal olarak inşa edilmiş anlamlar alırlar (Fotiadis, 2008/2009: 36). Bunun dışında, özellikle propaganda haritalarında, sembollerin manipüle edilmesiyle de belli bir topluluk üzerinde etki oluşturulmaya çalışılabilir (Pickles, 2004: 44). Tahrik edici ve dramatik semboller hedef kitleler üzerinde haritalar aracılığıyla istenilen etkinin ortaya çıkarılmasında önemlidir (Monmonier, 1991: 87). Benzeri biçimde, haritalarda kullanılan renkler, haritaları çekici hale getirebildiği gibi harita yapımcılarının ihtiyaç duyabilecekleri karşıtlığın vurgulanmasında önemli olabilmektedir (Monmonier, 1991: 147).

Herhangi bir yerin haritada gösterilebilmesi için öncelikle adlandırılması gerekir (MacArthur, 2016: 16). Ancak haritacılığın ayrılmaz bir parçasını oluşturan yer adları, Piers Fotiadis (2008/2009: 35)'in de vurguladığı gibi, hiçbir şekilde sabit veya objektif değildir. Kullanılan adlar söylenti, efsane veya daha başka şekillerde ortaya çıkabilmektedir (Winichakul, 1994: 30). Siyasi açıdan

bakıldığında haritalarda kullanılan adlar o yerlerin sahipliğini vurgular niteliktedir. Kullanılan adlar kültürel unsurları vurguladığı gibi belirli bir bölgenin etnik yapısı hakkında da birtakım önermeler sunar (Monmonier, 1991: 110). Bu nedenle yer adlandırmalarını sadece bir kültürel uygulama olarak görmemek, siyasi bir sürecin parçası olduğunu akılda tutmak gerekir. Arnon Medzini (2012: 28)'nin de belirttiği gibi, haritalardaki yer adları belirli bölgelerin sahipliğini vurgulayan zihinsel haritaların oluşturulmasında etkili oldukları için son derece önemlidir. Bir yer için haritada kullanılan ad o yere ait tarihsel sahipliği de temsil eder ki bu nedenle farklı ulusların aynı bölge için farklı adlar kullandıklarına sıklıkla tanıklık edilmektedir.

Yer adları, semboller, renkler gibi haritalarda kullanılan çizgiler de tercihlere bağlıdır. Yeryüzünün birbirinden ayrı kısımlara ayrılması bir düzen oluşturulmasına ve sürdürülmesine yardımcı olur. Bu ayırım belirli sınırların işaretlenmesiyle gerçekleştirilir (Leuenberger ve Schnell, 2010: 806). Devletlerarasındaki sınırları göstermek için haritalarda genellikle kalın çizgiler kullanılır. Bu çizgiler, sınır anlaşmazlıklarının devam ettiği yerler hariç, üzerinde uzlaşa sağlanmış olduğu şekilde devletleri birbirinden ayırır. Kalın çizgilerin içinde kalan alanların homojen bölgeler olduğu izlenimi oluşturulur (Monmonier, 1991: 107). Harita üzerinde gösterilen sınır doğada kendiliğinden bulunmaz, tam tersine sonradan insan tarafından ortaya konulan yapay bir icattır. Sınırların belirlenmesinin sembolik olmanın çok ötesinde anlamları vardır. En nihayetinde, Henk van Houtum (2012: 411)'un da vurguladığı gibi "sınırın bir farklılık çizgisi olarak gösterilmesi bir fark oluşturmaz".

Hangi amaçla ve kimler tarafından hazırlanırsa hazırlansın, haritaların bir şekilde etki oluşturulmaya çalışan insanlara ulaştırılması gerekir. Basın haritaların geniş halk kitlelerine iletilmesinde önemli araçlardan birisidir. Kimi yazarlara göre toplumun en etkili coğrafya eğiticisi olan medya, harita kullanımının son derece yaygın olduğu bir mecradır (Fotiadis, 2008/2009: 26-27). Gazete ve dergi sayfalarında, televizyon ekranlarında yer alan haritalar kısa sürede çok sayıda insana ulaşma imkânı bulur.

2. TÜRKİYE'DEKİ ULUSAL BASINININ İSKENDERUN SANCAĞI HARİTASINI KEŞFİ

İskenderun Sancağı meselesinin Türkiye'nin dış politikasında ön plana çıktığı Eylül 1936'dan itibaren ulusal basın bu konuda önemli bir rol üstlenmiştir. Konunun gündemde tutulması ve halkın bu konuda bilinçlendirilerek konu hakkında belli algıların yaygınlaştırılmasında basının, hükümetin telkinleri paralelinde hareket ettiği görülmüştür. İskenderun Sancağı'na dair yayınlar genel hatlarıyla bölgenin "Türklüğünü" ispat etmeye dönük haber ve yazıları içermekte ve Türkiye'nin bölge hakkında ileri sürdüğü

tezleri desteklemekteydi (Duman, 2016: 192-195). Bu doğrultuda Eylül 1936'dan başlayarak 2 Eylül 1938'de Hatay Devleti kurulması ve en nihayetinde 23 Temmuz 1939'da bölgenin Türkiye'ye katılmasına kadar geçen sürede ulusal basın sürekli olarak İskenderun Sancağı/Hatay ile ilgili haberlere yer vermiştir. Dönemin gazeteleri incelendiğinde bu haberlerin genellikle resim, şekil, harita gibi görsel unsurlar eşliğinde verildiği görülmektedir. Özellikle İskenderun Sancağı meselesinin Türkiye'nin gündemine geldiği Eylül 1936'dan başlayarak gazetelerde bölgeye dair yayınlanan haritalar, Türkiye'deki halkın İskenderun Sancağı konusunda bilgilendirilmesi, bölge ile ilgili belirli algıların halk nezdinde yaygınlaştırılması ve belirli unsurların sürekli ön plana çıkarılmasında önemli rol oynamıştır.

Türkiye'deki ulusal gazetelerde Ekim 1936'dan başlayarak İskenderun Sancağı'na dair haritaların sıkça yayınlandığı görülmektedir. Bu haritaların analiz edilmesi süreç içerisinde yerine getirdikleri fonksiyonların anlaşılmasında katkı sağlayacaktır. İskenderun Sancağı haritasını ilk sayfasında yayınlayan 2 Ekim 1936 tarihli *Açık Söz* gazetesi bu sayfanın büyük kısmını bölge hakkındaki haberlere ayırmıştır. Etem İzzet Benice (1936, 2 Ekim) tarafından kaleme alınan ve "Suriye'de Vataniler iktidara gelmeden Antakya ve İskenderun işi bitirilmelidir" manşetinin altında yayınlanan yazının üst kısmındaki başlıkta ise "İskenderun ve Antakya için: Sözün kısası ve doğrusu onun Türkiye'ye verilmesidir" denilmektedir. Bölge nüfusunun Türk olduğunun vurgulandığı yazıda bölgenin Türkiye'ye katılmasının zaruri olduğu vurgulanmaktadır. Bu yazının hemen yan tarafında, sayfanın ortasında İskenderun Sancağı haritasına yer verilmiştir. Haritanın altında da yine İskenderun Sancağı ile ilgili "İskenderun'da Türkiye'den gelen bir Türk halaskar gibi karşılanır" (Karayel, 1936, 2 Ekim) ve "Antakya Atatürk'e tapınıyor" (*Açık Söz*, 1936, 2 Ekim) başlıklı iki ayrı habere daha yer verilmiştir. Harita incelendiğinde, aynı sayfada yayınlanan yazıların içeriğini destekleyecek biçimde hazırlandığı kolayca anlaşılmaktadır. Harita 1'de de görüldüğü üzere haritada İskenderun Sancağı'nı bulunduğu alanda şehir, dağ, göller Türkçe adlarla gösterilmiş ve bu alanın tümünün üstüne gelecek şekilde Türkiye bayrağı da haritanın arka planına yerleştirilmiştir. Suriye'den ayrı göstermek için de haritada İskenderun Sancağı ile Suriye'nin geri kalan kısımları arasında kesik çizgilerle bir sınır çizilmiştir. Türkiye ile İskenderun Sancağı arasındaki sınır ise, Suriye ile olan sınırı gösterenden daha kalın da olsa, yine kesik çizgilerle gösterilmiştir. Haritanın çerçevesi, arka planda yer alan Türkiye bayrağının renginde yer alan kırmızı renk tercih edilmiştir.

Harita.1: *Açık Söz*, 2 Ekim 1936, s.1.

Harita 1 dış politikada belli bir hedefin gerçekleştirilmesi amacına hizmet etmek üzere hazırlanmış görünmektedir. Bu amaçla haritada birtakım hususların ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Öncelikle, söz konusu harita görsel unsurlar ve kullanılan adlandırmalarla bölgenin Türklüğünü vurgulamak suretiyle Türkiye'ye katılması tezini desteklemektedir. Buna ilave olarak, Sancağın sınırlarını çizmek suretiyle, Türkiye'deki okuyucuların bölgeye dair algılarının fiziksel mekanla örtüştürülmesine hizmet etmektedir. Başka bir ifadeyle, bu harita ile İskenderun Sancağı sınırları belirlenerek halkın bölgeye dair tahayyülü somutlaştırılmaya çalışılmaktadır.

1936 sonlarında İskenderun Sancağı konusunda yayınlandığı haber ve yazılarla ön plana çıkan gazetelerden biri *Cumhuriyet* gazetesi olmuştur. Diğer gazetelere benzer şekilde bu gazetede de haberler dışında çok sayıda köşe yazarı İskenderun Sancağı konusunda yazılar yayınlamıştır. Yazılar, okuyucudaki etki düzeyini arttırmak amacıyla sık sık bölgeye dair resim ve haritalarla birlikte yayınlanmıştır. Turhan Tan (1936, 3 Ekim) tarafından Antakya ile ilgili yazılan ve *Cumhuriyet*'te 3 Ekim 1936'da okuyuculara sunulan yazı bir harita eşliğinde

yayınlanmıştır (Harita 2). “Türk Antakya’nın tarihi: 3600 sene evvel Etilerin işgali ile başlar” başlığıyla yayınlanan yazıda Antakya’nın da bulunduğu bölgenin Etiler tarafından Milattan 1800 yıl önce kontrol altına alındığı ve bölgede ilk medeniyeti kuranların Türk olan Etiler olduğu iddia edilmektedir. Yazıda ayrıca, sonraki tarihsel süreçte, Antakya-İskenderun’u Haçlı işgalinden kurtaranların yine Türkler olduğuna vurgu yapılmıştır. Yazı eşliğinde yayınlanan harita Eti İmparatorluğu’nun yayıldığı bölgeleri gösterecek şekilde tasarlanmıştır. Buna göre Suriye’nin doğu bölgelerini de içine alan ve Anadolu’nun büyük kısmı Eti İmparatorluğu’nun bulunduğu bölge olarak gösterilmiştir. Haritanın hemen altında “İskenderun – Antakya ve Suriye’nin de dahil bulunduğu Eti İmparatorluğu” ibaresi yer almaktadır. Harita 2’de, Eti İmparatorluğu’nun bulunduğu bölge diğer bölgelerden kalın çizgilerle ayrılmış ve Antakya-İskenderun da bu çizgilerin içinde bırakılmıştır.

Harita.2: Cumhuriyet, 3 Ekim 1936, s.3.

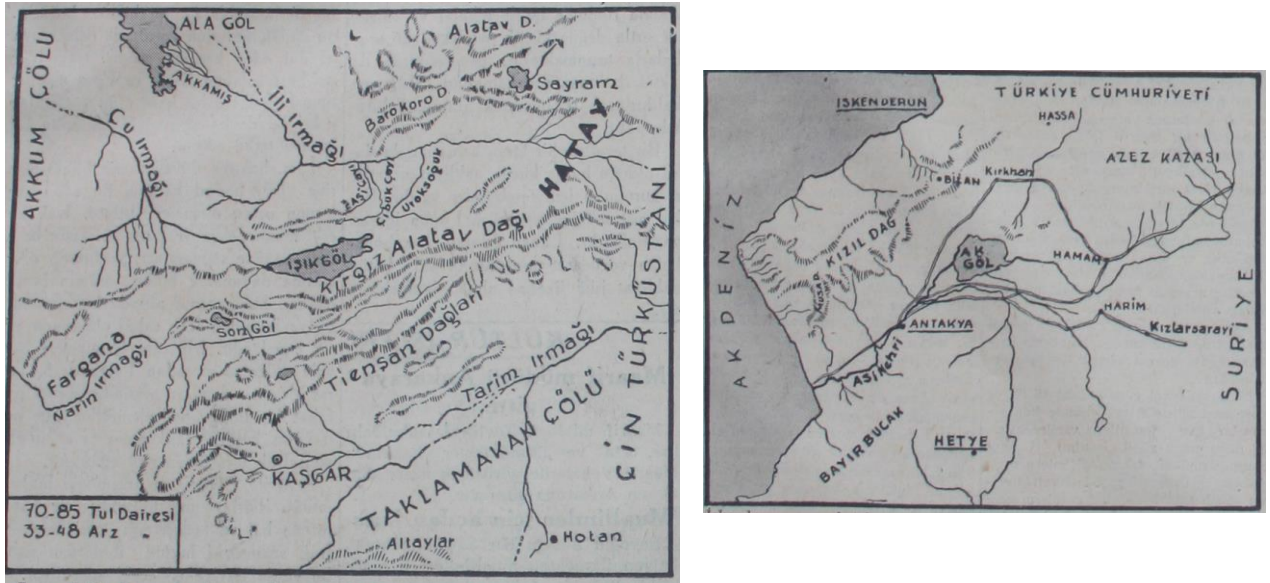

Harita 2’nin tasarlanmasındaki esas amaç, yazıdan da anlaşılacağı gibi, Antakya-İskenderun bölgesinde ilk medeniyet kuranların Etiler olduğu tezini desteklemektir. Yazıda Etilerin Türk olduğu özellikle vurgulanmış, otokton olması itibarıyla de bölgenin esas sahiplerinin ilk medeniyeti kuran Türkler olduğu iddia edilmiştir. Söz konusu harita bu tezin görselleştirilmiş versiyonunu sunmaktadır.

İsmail Müştak Mayakon’un 22 Ekim 1936 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinin birinci sayfasında yer alan yazısı (1936, 22 Ekim) iki harita eşliğinde yayınlanmıştır. O dönemde Siirt Milletvekili olan Mayakon aynı zamanda İskenderun Sancağı konusunda sık sık yazı yazan, konferanslar veren bir kişidir. Hatta, Mayakon kısa bir süre önce (1936, 10 Ekim) yine *Cumhuriyet*’te yayınlanan yazısı ile ilk defa “Hatay” adını gündeme getiren kişi olarak da bilinmektedir. “Hata-Hatay ve Oronte-Uratube” başlığını taşıyan 22 Ekim’deki

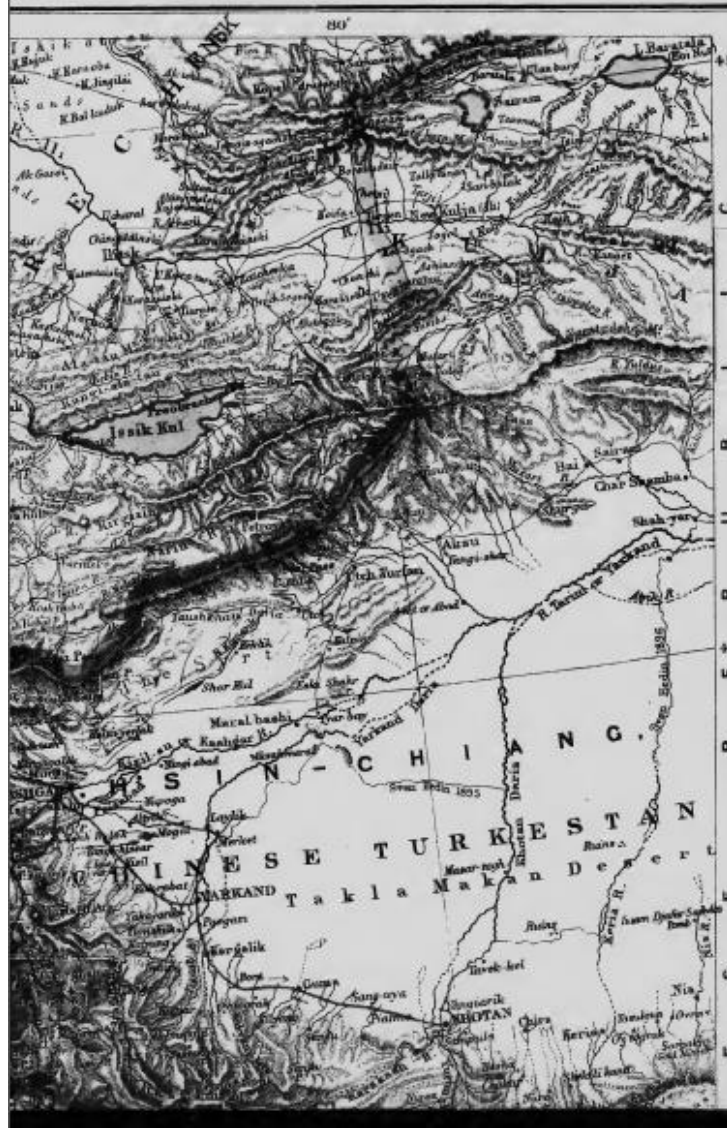
yazısında Mayakon, bölgeye Hatay adını vermesinin sebeplerini ortaya koymuştur. Mayakon'un tezine göre, Antakya-İskenderun en az dört bin yıldır Türklerin yaşadığı bir bölgedir. Buraya Orta Asya'nın "Hatay" diye adlandırılan bölgesinden göç eden Hatalar, dört bin yıl önce göç ettikleri bu bölgeye de Hatay adını vermişlerdir. Hatay adı dışında da Orta Asya'daki diğer bazı coğrafik isimlerin Antakya-İskenderun yöresinde kullanıldığı iddiası Mayakon'un bu yazısında yer almaktadır. Bu tezleri desteklemek için Mayakon yazısını iki harita ile birlikte yayınlamıştır.

Harita.3: Cumhuriyet, 22 Ekim 1936, s.1.

Yazının başlığının hemen altında yer alan harita Orta Asya'nın bir kısmının fiziki haritası niteliğindedir. Haritanın hemen altında "General Sir Persy Saykesin "Through desert and oases et Central Asia" adlı kitabından kopya edilmiş olan bu harita Orta Asyadaki Hatay yurdunu göstermektedir" ibaresi yer almaktadır. Harita 3 incelendiğinde bazı hususlar göze çarpmaktadır. İlginç bir şekilde, dağ, göl, ırmak, çöl ve benzeri bütün coğrafik adlandırmalar normal yazıyla belirtilmişken, Hatay kelimesi koyu harflerle yazılmıştır. Dolayısıyla haritaya ilk bakıldığında göze çarpan kelime Hatay olmaktadır. Zaten Harita 3 bu kelimenin Orta Asya'dan kaynaklandığını göstermek üzere hazırlandığından, amacına oldukça iyi hizmet ettiği söylenebilir. Diğer bir husus, Harita 3'ün başka bir eserden alındığının özellikle vurgulanmış olmasıdır. Bununla da muhtemelen, haritanın konuya taraf olmayan birileri tarafından hazırlandığı belirtilmek suretiyle tarafsız olduğu izlenimi oluşturulmaya çalışılmıştır.

Harita.4: Sykes, Ella ve Percy Sykes (1920), *Through Deserts and Oases of Central Asia* (London: Macmillan and Co., Limited).

Harita 3'ün alındığı söylenen *Through Deserts and Oases of Central Asia* adlı kitap incelendiğinde (Sykes ve Sykes, 1920) biri ekinde olmak üzere kitapta toplam iki harita bulunduğu görülmektedir. Gazetede yayınlanan ve Hatay adı üzerinde görülen Harita 3, söz konusu kitabın ekindeki haritadan yararlanılarak hazırlanmıştır. Harita 4, kitaptaki haritanın ilgili kısmını göstermektedir. Ancak ilginç bir şekilde, Harita 4'te, gazetede yayınlanan haritanın aksine Hatay ibaresi hiç yer almamaktadır. Halbuki gazetede yayınlanan Harita 3'te, sanki Harita 4'te de Hatay ibaresi varmış gibi yansıtılmakta ve bununla yetinilmeyip bu ibare koyu harflerle yayınlanarak ön plana çıkarılmaktadır. Bir yandan alıntı yapılan kaynağa atıf yapılarak Harita 3'ün inandırıcılığı arttırılmaya çalışılırken, bir yandan da orijinal haritada olmayan Hatay adına gazetede haritada yer verilerek sanki orijinalinde de varmış gibi gösterilmektedir. Ayrıca atıf yapılan

kitabın metninde de “Hata” “Hatai” veya “Hatay” ibarelerinin hiç geçmediğini vurgulamak gerekir.

İsmail Müştak Mayakon’un 22 Ekim’deki yazısı ile birlikte yayınlanan ve Harita 3’te gösterilen ikinci harita Antakya-İskenderun yöresine dair fiziki bir haritadır. Bu haritada bölgede yer alan nehir, göl, dağ ve bazı yerleşim yerlerinin adları belirtilmiştir. Haritanın hemen altında “İskenderun ve Antakya havalisinde Orta Asyanın Hatay ilindeki isimlerin aynini taşıyan yerler olduğunu gösteren harita” şeklinde bir açıklamaya yer verilmiştir. Mayakon yazısında, bölgede yer alan bu coğrafi adların Orta Asya’dan esinlenilerek verildiğini iddia etmektedir. Mayakon’a göre Orta Asya’daki Hatay yöresinde de Ala Göl ve Asi Çayı vardır ve bunlar İskenderun Sancağı’ndaki akarsu ve gölü adlandırmak için kullanılmıştır. Mayakon’a göre bu isimler de bölgede çok eskiden beri Türklerin yaşadığını göstermektedir. Burada ilginç bir husus, İskenderun Sancağı’ndaki gölün adının haritada “Ak Göl” şeklinde belirtilmesidir. Halbuki bu göl çok öteden beridir Amik Gölü olarak bilinmektedir. Ak Göl olarak adlandırma Orta Asya ile paralellik kurabilmek için yapılmış gibi görünmektedir. Haritada göze çarpan bir diğer husus, Türkiye Cumhuriyeti ve Suriye adlarının her ikisinin de yer alması, ancak İskenderun Sancağı’nın her ikisinin de dışındaymış gibi gösterilmesidir. O dönem uluslararası alanda İskenderun Sancağı’nın Suriye’nin bir parçası olarak kabul edildiği dikkate alındığında, harita aslında bölgeyi Suriye’den ayırmış gibi göstermeye de hizmet etmektedir. Yazısının sonlarında Mayakon, coğrafi bilgilerin de tarihi bilgileri desteklediğini ve böylece Antakya-İskenderun yöresinin Türklüğüne dair herhangi bir şüphenin kalmadığını ileri sürmektedir. Bu iddia da haritalar kullanılarak desteklenmiş, görsellik unsuru da ön plana çıkarılmıştır.

İskenderun Sancağı konusunda 1936 sonlarından itibaren en fazla yazı yazan kişi muhtemelen Ahmet Faik Türkmen olmuştur. Yalnızca Aralık 1936-Şubat 1937 döneminde *Cumhuriyet* gazetesinde İskenderun Sancağı hakkında 40 civarında yazı yazan Türkmen’in bu yazıları daha sonra kendisinin bölge hakkında kaleme aldığı kitapların temelini oluşturmuştur (Duman, 2016: 195-196).¹ Hatay hakkında yazdığı kitaplarda genel hatlarıyla bölgenin tarihin çok eski dönemlerinden beri bir Türk yurdu olduğunu farklı alanlardan deliller sunmak suretiyle kanıtlamaya çalışan Türkmen, *Cumhuriyet*’te yayınlanan yazılarında zaman zaman haritalar dahil çeşitli görsel unsurlar kullanmıştır. Türkmen’in (1936, 24 Aralık) 24 Aralık 1936’da *Cumhuriyet*’in ikinci sayfasından

¹ Ahmet Faik Türkmen’in bu konudaki kitapları şunlardır: Türkmen, A. Faik (1937), Mufassal Hatay, 1. Cild: Coğrafya (İstanbul: Cumhuriyet Matbaası); Türkmen, A. Faik (1937), Mufassal Hatay, 3. Cild: Tarih (İstanbul: Reklam Basımevi); Türkmen, A. Faik (1939), Mufassal Hatay Tarihi, 4. cilt: Hatay Manda Tarihi Silahlı Mücadele Devresi (İstanbul: Tan Matbaası).

yayınlanan ve “Suriye şimalinin tabii coğrafyası -2” başlığını taşıyan yazısı bir harita eşliğinde yayınlanmıştır.

Harita.5: Cumhuriyet, 24 Aralık 1936, s.2.

Harita 5 fiziki bir haritadır ve İskenderun Sancağı'nda yer alan dağ, akarsu ve gölü göstermektedir. Haritanın altında “Antakya mıntakasını gösterir harita” ibaresine yer verilmiştir. Haritanın hemen altında yer alan yazıda, bölgenin dağları, akarsuları, gölü ve sahilleri hakkında bilgiler aktarılmıştır. Bu bilgiler genel fiziki bilgiler olup Türkçe adların kullanılmasına özen gösterildiği görülmektedir. Harita 5 ve eşliğinde yayınlanan yazı incelendiğinde sanki tarafsız bir tutum takınıldığı izlenimi oluşabilmektedir. Fakat Harita 5 ve yazı, esasında Türkmen'in bir süredir yayınladığı yazıların bir uzantısı niteliğindedir. Söz konusu gazetede bu haritanın yayınlanmasından bir gün önce ve bir gün sonra aynı yazar tarafından yayınlanan yazılar incelendiğinde haritanın amacı daha iyi anlaşılabilir. 23 Aralık'ta yayınlanan yazı (1936, 23 Aralık) “Şimali Suriye Anadolu'nun mütemmim bir parçasıdır” başlığıyla, 25 Aralık'taki yazı ise (1936, 25 Aralık) “Şimali Suriyenin beşeri coğrafyası” başlığıyla yayınlanmıştır. Her iki yazı da İskenderun Sancağı'nın içinde bulunduğu bölgenin coğrafik olarak Anadolu'nun parçası olduğu ve Suriye'den belirgin biçimde ayrıldığına dair iddiaları içermektedir. Coğrafik özelliklerinin yanı sıra beşeri özellikler itibariyle de İskenderun Sancağı'nın Suriye'nin geri kalan kısımlarından farklı olduğunun vurgulandığı bu yazılar, ileri sürülen iddiaları destekleyecek resimlerle birlikte yayınlanmıştır. Bu iki yazı da dikkate alındığında 24 Aralık'ta yayınlanan haritanın, İskenderun Sancağı'nın coğrafik özellikler itibariyle Suriye'den ayrı olduğu ve Anadolu'nun bir uzantısı olduğu iddialarını desteklemek amacıyla yayınlandığı anlaşılmaktadır. Bu harita

çalışmanın önceki kısımlarında bahsedilen bölgenin tarihsel özellikleri üzerinden Türklüğünü ispatlamaya çalışan haritalardan yöntem itibariyle ayrılmaktadır. Nitekim bu harita ile tarihi hususlar değil de coğrafi özellikler ön plana çıkarılmakta, İskenderun Sancağı'nın yeryüzü şekilleri, bölgede yaşayan insanların yaşam biçimleri, kültürleri ve benzeri özellikleri itibariyle Suriye'den ayrı olduğu ispatlanmaya çalışılmaktadır.

Türkiye'deki ulusal gazetelerde İskenderun Sancağı ile ilgili yazı ve haberler aralıksız devam ederken, zaman zaman bölge ile ilgili haritalar yayınlanmaya devam edildi. 1 Ocak 1937'de *Tan* gazetesinde yayınlanan yazı Antakya-İskenderun yöresinin bir haritası eşliğinde yayınlanmıştır (Harita 6). "Sancağın hududunu çizelim" (1937, 1 Ocak) ana başlığının altında "Kırk Asırdan Beri Türklerin Oturduğu Hatayda 473.551 Türk Vardır" alt başlığı ile yayınlanan harita gazete sayfasının yarısına yakınına kapsayacak biçimde yayınlanmıştır. Harita 6'nın hemen altında ise "40 Asırdan beri Türklerin oturdukları Hatay topraklarını gösterir harita" ibaresine yer verilmiştir.

Harita.6: *Tan*, 1 Ocak 1937, s.11.

Harita 6'da bazı hususlar dikkat çekicidir. İlk göze çarpan hususlardan biri, İskenderun Sancağı ile Türkiye ve Suriye arasında herhangi bir sınır çizilmemiş olmasıdır. Halbuki bu türden bir haritada genellikle devlet sınırları da gösterilir. Bir diğer husus, bu harita yerleşim yerleri konusunda oldukça ayrıntılıdır, bölgedeki şehir, kasaba ve büyük köylerin yerleri belirtilmiştir. Yerleşim yerleri dışında yollar, akarsular ve göl de haritada gösterilmiştir. Haritada yer adları ve diğer coğrafi adlandırmalarda Türkçe kullanımına özen gösterilmesi dikkat çeken hususlar arasında yer almaktadır. Yayınlanan haritada bazı yer adlarının Türkçeleştirilmesinin yanı sıra bazı adlarda dikkat çekici değişiklikler yapıldığı da göze çarpmaktadır. Bu değişikliklerden biri, "Kürt Dağı" diye bilinen dağ

isminin² “Kurt Dağı” olarak adlandırılmasıdır. Kürt Dağı’nın Kurt Dağı adıyla yayınlanması, Türklük karşıtı unsurların haritadan kaldırılmasına dair bilinçli bir yaklaşım olduğu izlenimi oluşturmaktadır. Harita ile birlikte yayınlanan yazıda bu yaklaşım bariz biçimde görülmektedir. Daha önce bahsedilen yazılara benzer biçimde, bu yazıda da Türklerin 40 asırdır bölgede yaşadığı vurgulanmış, bunlara ek olarak bölgenin Suriye’den “tabii hudut” ile ayrıldığı ve nüfusun neredeyse tamamının Türklerden oluştuğu ileri sürülmüştür. Fransız yetkililerin bölgede 83 bin Türk bulunduğu iddiaları ret edilerek bölgede toplam 556845 kişinin yaşadığı, bunların da 473551’nin Türk olduğu iddia edilmektedir. Halbuki bölgenin bu dönemdeki nüfusu ile ilgili veriler bu iddiaları desteklememektedir. Kontrol altında bulundukları yerlerle ilgili ayrıntılı kayıtlar tutan Fransızlara göre 1936 yılında İskenderun Sancağı’nın toplam nüfusu 220 bin civarındaydı ve yörenin en büyük topluluğunu oluşturan Türkler 85 bin civarında bir nüfusa sahipti (Çağaptay, 2006: 117-118; Duran, 2010: 146-147; Hale, 2003: s.60; Khadduri, 1945: 407; Khoury, 1987: 495; Sanjian, 1956: 380; Satloff, 1986: 154; Yerasimos, 2010: 192). İskenderun Sancağı’nda nüfusun çoğunluğunun Türklerden oluştuğuna dair propagandanın bir parçası olarak hazırlandığı anlaşılan bu harita, beraber sunulduğu yazı ile birlikte gazete sayfasının tamamını kapsamaktadır. Bu dönem Milletler Cemiyeti’nin İskenderun Sancağı meselesini gündemine alıp bölgenin geleceğine dair kararlar aldığı bir dönemdir (Ada, 2005; Duman, 2016; Shields, 2011). Bu nedenle bölgenin nüfus yapısı Türkiye’nin uluslararası alandaki tezlerinin desteklenmesinde çok büyük rol oynamıştır. Bu yönüyle söz konusu harita, propaganda haritalarının tipik bir örneğini teşkil etmektedir.

İskenderun Sancağı ile ilgili uluslararası alandaki gelişmelerin okuyuculara duyurulmasında da zaman zaman haritalardan faydalandığı görülmektedir. *Tan* gazetesinin 28 Ocak 1937’deki birinci sayfasının neredeyse tamamı İskenderun Sancağı ile ilgili haberlere ayrılmıştır. Milletler Cemiyeti’nin İskenderun Sancağı konusunda aldığı kararı “Sulh Yoluyla Kazanılan Milli Zafer: Konsey hazırlanan mukavelenameyi dünkü toplantısında tasvip etti” (1937, 28 Ocak) manşeti ile okuyucularına duyurmuştur. Manşetin altında yer alan ve Cenevre’den geçilen haberde, Milletler Cemiyeti’nde İskenderun Sancağı ilgili yapılan görüşmelerin ve alınan kararların ayrıntılarına yer verilmiştir. Bir haritanın yanı sıra Sancak ile ilgili diğer haberler de yine birinci sayfada yayınlanmıştır. Bu harita, aynı gazetenin 1 Ocak 1937’de yayınladığı ve

² Bu dağın adlandırılmasında “Kürt Dağı” kullanımı bölgeyi yakından bilen kişilerin eserlerinde de görülmektedir. Bu adın kullanıldığı eserler arasında 1938’de kurulan olan Hatay Devleti’nin cumhurbaşkanlığını yürüten Tayfur Sökmen ve başbakanlığını yürüten Abdurrahman Melek de vardır. Her ikisi uzun yıllar Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde milletvekili olarak görev aldılar. Bkz., Sökmen, Tayfur (1992), Hatay’ın Kurtuluşu için Harcanan Çabalar (2. Baskı) (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları); Melek, Abdurrahman (1986), Hatay Nasıl Kurtuldu (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları).

yukarıda ayrıntılı olarak üzerinde durulan Harita 6'nın aynısıdır. Haritanın hemen altında "Türk-Fransız anlaşmasının tahakkuk sahası olan Türk Hatay..." ibaresine yer verilmiştir. Harita 6'nın tekrar yayınlanması bir yandan okuyucuya bölgenin konumunu yeniden hatırlatıp zihinlerde somutlaştırılmasına katkı yaparken, bir yandan da söz konusu bölgenin Türklüğüne dair vurgunun yinelenmesi imkânı sağlamıştır. Nitekim, görsel unsurların yinelenmesi, algının kalıcı hale gelmesinde önemli rol oynamaktadır.

Uluslararası gelişmelerin yanı sıra İskenderun Sancağı ile ilgili meydana gelen olaylar okuyuculara duyurulurken de zaman zaman haritaların yayınlandığı görülmektedir. Milletler Cemiyeti'nin Sancak ile ilgili aldığı kararlara tepki olarak hem Sancak içerisinde hem de Suriye'nin farklı şehirlerinde çeşitli olaylar meydana gelmeye başladı. *Tan* gazetesinin 17 Şubat 1937'de yayımlanan sayısı bu olayları birinci sayfadan okuyuculara aktarırken bir de haritaya yer vermiştir (Harita 7). Harita 7'nin üzerinde "İstiklaline Kavuşan Hatay Yurdu" (1937, 17 Şubat) başlığı, altında ise "Bir Fransız mecmuası müstakil Hatay hududunu böyle çizmiş" ibaresi yer almaktadır.

Harita.7: *Tan*, 17 Şubat 1937, s.1.

Harita 7 üzerindeki adlandırmalarda Türkçe kullanılmasına özen gösterilmiştir. Ayrıca İskenderun Sancağı'nı Türkiye ve Suriye'den ayıran sınırı göstermek için kesik kesik kalın çizgiler kullanılmıştır. Böylece Sancağın hangi bölgeleri kapsadığı net bir biçimde belirlenmiş oldu. Sınırların bu şekilde net bir biçimde ortaya konulması, söz konusu bölgenin sınırlarının tayin edilerek okuyucunun kafasında daha da somutlaştırılmasını sağlamıştır. Sınırların çizilmesinin bunun dışında da bir işlevi yerine getirdiği söylenebilir. Haritaya bakıldığında İskenderun Sancağı hem Türkiye'den hem de Suriye'den tamamen bağımsızmış gibi bir izlenim oluşuyor. Halbuki Milletler Cemiyeti tarafından 27 Ocak'ta kabul edilen rapora göre İskenderun Sancağı'nın içişlerinde bağımsız, dışişlerinde ise Suriye'ye bağlı "ayrı bir varlık" olması öngörülmekteydi

(Gönlübol vd., 1996:129; Soyak, 2010: 589-592). Takip eden süreçte, Türkiye'nin politikası aslında bu haritada ortaya konulan yaklaşımla paralellikler göstermiştir. Milletler Cemiyeti'nin 29 Mayıs 1937'de kabul ettiği ve kurulacak "Hatay Devleti"nin çerçevesini belirleyen Sancak Statü ve Anayasası'nda da oluşturulacak yönetimin içişlerinde bağımsız, dışişlerinde ise Suriye'ye bağlı olacağı belirtilmiştir. Ancak bilindiği üzere, Türkiye Eylül 1938'de kurulan Hatay Devleti üzerinde giderek etkisini artırırken Suriye'nin etkisi giderek azaldı. Bu süreçte Türkiye'nin İskenderun Sancağı/ Hatay Devleti konusundaki stratejisi, söz konusu haritada ortaya konulan yaklaşıma benzer biçimde, önce bölgeyi Suriye'den uzaklaştırma daha sonra da Türkiye'ye yakınlaştırma şeklinde özetlenebilir (Duman, 2016).

Hiç şüphesiz, İskenderun Sancağı'na dair hazırlanan haritalar bu çalışmada incelenen haritalarla sınırlı değildir. Suriye'nin 1946 yılında bağımsızlığına kavuşmasına kadar bölgedeki yönetimi devam eden Fransa da bölgeye dair ayrıntılı haritalar ortaya koymuştur. İskenderun Sancağı'nda görev alan Fransız yetkililerin hazırladıkları ve oldukça ayrıntılı bilgiler içeren haritalar mevcuttur (Duman, 2016: 127). Ancak çalışmanın konusu gereği bu haritalar analiz kapsamına alınmamıştır. Suriye'nin bağımsızlığına kavuşmasının ardından yeni yönetim haritalarda İskenderun Sancağı/ Hatay'ı kendi toprakları içerisinde göstermiş ve bu tutum çok uzun yıllar boyunca devam ettirilmiştir.

3. SONUÇ

Çalışma boyunca sıklıkla tekrarlandığı gibi haritalar objektif değildir, zaten yapıları itibarıyla da objektif olmaları beklenemez. Birer sosyal ürün olan haritalar onları çizenlerin siyasi tercihleri, önceliklerine göre şekillenmektedir. Haritaların siyasi amaçlar doğrultusunda kullanılması, örneklerine oldukça sık rastlanan vakalardır. Belirli konular veya bölgeler hakkında bilincin artırılması, belli duyguların ön plana çıkarılmasında haritaların oldukça etkin bir biçimde kullanılabildiği görülmektedir.

Yapılan gazete arşiv taramalarından İskenderun Sancağı meselesinin Türkiye'nin dış politikasında öncelikle konuma geldiği Eylül 1936 sonrası dönemde haritaların yoğun biçimde kullanıldığı görülmüştür. Basında yer alan haritaların, özellikle Türkiye'deki insanların mesele hakkında bilinçlendirilmesi, bölgenin halkın zihninde netleştirilmesinin sağlanması ve dış politikada hükümetin öne sürdüğü tezlerin desteklenmesinde haritaların önemli bir fonksiyonu yerine getirdiği söylenebilir. Çalışma kapsamında yapılan incelemeler, ilk bölümde ortaya konulan farklı teorik yaklaşımlarla örtüşecek biçimde, gazetelerde yayınlanan haritaların farklı biçimler ve amaçlarla kullanıldığını ortaya koymuştur. Bu doğrultuda, incelenen haritalarda kimi zaman İskenderun Sancağı'nın tarihsel olarak bir Türk yurdu olduğunu

ispatlamak için Orta Asya ile haritalar üzerinden paralellikler kurulmaya çalışılmıştır. Kimi zaman coğrafi özellikleri itibariyle zaten Suriye'den ayrı bir bölge olduğu iddialarını desteklemek için yine haritalardan faydalanılmıştır. Kimi zaman ise haritalar, bölgenin sınırlarını belirleyerek Türkiye'deki insanların algılarında somutlaştırılmasını sağlamak için kullanılmıştır.

İncelenen haritaların hazırlanmasında benimsenen genel tarihsel yaklaşıma da değinmek yararlı olacaktır. Söz konusu haritalarda, cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte benimsenen ve uzun yıllar boyunca sürdürülen resmi tarih anlayışının etkilerinin olduğu göze çarpmaktadır. Osmanlı'yı yadsıyan ve tarihi geçmiş konusunda İslam öncesi dönemi ön plana çıkarmak için Orta Asya'yı merkeze alan genel yaklaşımın haritaların hazırlanmasındaki etkileri bariz biçimde görülmektedir.

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen analizler haritaların önemli bir siyasi araç olarak kullanılabilmesini teyit eder niteliktedir. Hiç şüphesiz haritaların bu doğrultuda kullanımı incelenen döneme has değildir. Dünyanın çok değişik bölgelerinde farklı dönemlerde haritaların siyasi amaçlarla kullanıldığı bilinmektedir. Günümüzde sınırların tartışmalı olduğu bölgeler hakkında yapılacak analizlerde farklı aktörler tarafından geliştirilen haritaların mercek altına alınması, sorunların daha sağlıklı analiz edilmesine ve sorunlara taraf olan aktörlerin gerçek niyetlerinin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Ada, Serhan (2005), Türk-Fransız İlişkilerinde Hatay Sorunu (İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları).

Anaz, Necati (2010), "Ütopik Coğrafyalar: On Sekizinci Yüzyıl Avrupa Haritalarındaki Kartuşların Söylemsel Analizi", Doğu Coğrafya Dergisi, 15 (24): 43-59.

Anderson, Benedict (1999), "Introduction", Gopal Balakrishnan (Ed.), Mapping the Nation (London: Verso): 1-16.

Anderson, Benedict (2009), Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması (5. Baskı) (İstanbul: Metis Yayınları) (Çev. İskender Savaşır).

"Antakya Atatürk'e tapınıyor" (1936, 2 Ekim), Açık Söz, s.1.

Benice, Etem İzzet (1936, 2 Ekim), "İskenderun ve Antakya için: Sözün kısası ve doğrusu onun Türkiye'ye verilmesidir", Açık Söz, s.1.

Biggs, Biggs (1999), "Putting the State on the Map: Cartography, Territory, and European State Formation", *Comparative Studies in Society and History*, 41 (2): 374-405.

Black, Black (1997), *Maps and Politics* (London: Reaktion Books).

Branch, Jordan Nathaniel (2011), *Mapping the Sovereign State: Cartographic Technology, Political Authority, and Systemic Change* (Yayınlanmamış Doktora Tezi), University of California, Berkeley.

Crampton, Jeremy W. (2002), "Thinking Philosophically in Cartography: Toward A Critical Politics of Mapping", *Cartographic Perspectives*, 41: 4-23.

Crampton, Jeremy W. (2008), "Maps as Social Constructions: Power, Communication and Visualization", Bauder, Harald ve Salvatore Engel-Di Mauro (Ed.), *Critical Geographies: A Collection of Readings* (Kelowna, British Columbia: Praxis (e) Press): 691-710.

Çağaptay, Çağaptay (2006), *İslam, Secularism and Nationalism in Modern Turkey: Who is a Turk* (London: Routledge).

Duman, Levent (2016), "Vatan"ın Son Parçası: Hatay'daki Uluslaştırma Politikaları (İstanbul: İletişim Yayınları).

Duran, Yusuf (2010), *İskenderun Sancağı'nda Fransız Mandası* (Ankara: Alter Yayıncılık).

Durgun, Sezgi (2011), *Memalik-i Şahane'den Vatan'a* (İstanbul: İletişim Yayınları).

Fotiadis, Piers (2008/2009), "The Strange Power of Maps: How maps work politically and influence our understanding of the world", *School of Sociology, Politics, and International Studies, University of Bristol, Working Paper No. 06-09*: 1-82.

Gönlübol, Mehmet, Haluk Ülman, Ahmet Şükrü Esmer, Cem Sar, Duygu Sezer, Oral Sander ve Ömer Kürkçüoğlu (1996), *Olaylarla Türk Dış Politikası, 1919-1995* (9. Baskı) (Ankara: Siyasal Kitabevi).

Hale, William (2003), *Türk Dış Politikası, 1774-2000* (İstanbul: Mozaik) (Çev. Petek Demir).

Harley, J. B. (1988), "Maps, knowledge, and power", Cosgrove, Denis ve Stephen Daniels (Ed.), *The Iconography of Landscape: Essays on the symbolic representation, design and use of past environments* (Cambridge: University of Cambridge Press): 277-312.

Houtum, Henk van (2012), "Remapping Borders", Wilson, Thomas M. ve Hastings Donnan (Der.), *A Companion to Border* (West Sussex: Wiley-Blackwell): 405-417.

"İstiklaline Kavuşan Hatay Yurdu" (1937, 17 Şubat), Tan, s.1.

Karayel, Sami (1936, 2 Ekim), "İskenderun'da Türkiye'den gelen bir Türk halaskar gibi karşılanır", Açık Söz, s.1.

Khadduri, Majid (1945), "Alexandretta Dispute", *The American Journal of International Law*, 39 (3): 406-425.

Khoury, Philip S. (1987), *Syria and the French Mandate: The Politics of Arab Nationalism, 1920-1945* (London: I. B. Tauris).

Kitchin, Rob ve Martin Dodge (2007), "Rethinking maps", *Progress in Human Geography*, 31 (3): 331-344.

Kitchin, Rob, Martin Dodge ve Chris Perkins (2011), "Introductory Essay: Power and Politics of Mapping", Dodge, Martin, Rob Kitchin ve Chris Perkins (Der.), *The Map Reader: Theories of Mapping Practice and Cartographic Representation* (West Sussex: Wiley-Blackwell): 388-394.

Kosonen, Katariina (1999), "Maps, newspapers and nationalism: The Finnish historical experience", *GeoJournal*, 48 (2): 91-100.

Leuenberger, Christine ve Izhak Schnell (2010), "The politics of maps: Constructing national territories in Israel", *Social Studies of Science*, 40 (6): 803-842.

MacArthur, Julie (2016), *Cartography and the Political Imagination: Mapping Community in Colonial Kenya* (Athens: Ohio University Press).

Mayakon, İsmail Müştak (1936, 10 Ekim), "Tarihten bir yaprak: Bir Türk camiasının adı", *Cumhuriyet*, s.1.

Mayakon, İsmail Müştak (1936, 22 Ekim), "Hata-Hatay ve Oronte-Uratube", *Cumhuriyet*, s.1, 3.

Medzini, Arnon (2012), "The War of the Maps: The Political Use of Maps and Atlases to Shape National Consciousness –Israel versus the Palestinian Authority", *European Journal of Geography*, 3 (1): 23-40.

Melek, Abdurrahman (1986), *Hatay Nasıl Kurtuldu* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları).

Monmonier, Mark (1991), *How to Lie with Maps* (Chicago: The University of Chicago Press).

Norman, Wayne (2006), *Negotiating Nationalism: Nation-building, Federalism, and Secession in the Multinational State* (Oxford: Oxford University Press).

Peckham, Robert Shannan (2000), "Map mania: nationalism and the politics of place in Greece, 1870-1922", *Political Geography*, 19 (1): 77-95.

Pickles, John (2004), *A History of Spaces: Cartographic reason, mapping and the geo-coded world* (London: Routledge).

"Sancağın hududunu çizelim", (1937, 1 Ocak), *Tan*, s.11.

Sanjian, Avedis K. (1956), "The Sanjak of Alexandretta (Hatay): Its Impact on Turkish-Syrian Relations (1939-1956)", *Middle East Journal*, 10 (4): 379-394.

Satloff, Robert B. (1986), "Prelude to Conflict: Communal Interdependence in the Sanjak of Alexandretta, 1920-1936", *Middle Eastern Studies*, 22 (2): 147-180.

Sharp, Joanne P. (2000), *Condensing the Cold War: Reader's Digest and American Identity* (Minneapolis: University of Minnesota Press).

Shields, Sarah D. (2011), *Fezzes in the River: Identity Politics and European Diplomacy in the Middle East on the Eve of World War II* (Oxford: Oxford University Press).

Smith, Anthony D. (2009), *Milli Kimlik* (5. Baskı) (İstanbul: İletişim Yayınları) (Çev. Bahadır Sina Şener).

Soyak, Hasan Rıza (2010) *Atatürk'ten Hatıralar* (6. Baskı) (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları).

Sökmen, Tayfur (1992), *Hatay'ın Kurtuluşu için Harcanan Çabalar* (2. Baskı) (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları).

"Sulh Yoluyla Kazanılan Milli Zafer: Konsey hazırlanan mukavelenameyi dünkü toplantısında tasvip etti" (1937, 28 Ocak), *Tan*, s.1, 8.

Sykes, Ella ve Percy Sykes (1920), *Through Deserts and Oases of Central Asia* (London: Macmillan and Co., Limited).

Tan, M. Turhan (1936, 3 Ekim), "Türk Antakya'nın tarihi: 3600 sene evvel Etilerin işgali ile başlar", *Cumhuriyet*, s.3.

Türkmen, Ahmed Faik (1936, 23 Aralık), "Şimali Suriye Anadolunun mütemmim bir parçasıdır", *Cumhuriyet*, s.2.

Türkmen, Ahmed Faik (1936, 24 Aralık), “Suriye şimalinin tabii coğrafyası -2”, Cumhuriyet, s.2.

Türkmen, Ahmed Faik (1936, 25 Aralık), “Şimali Suriyenin beşeri coğrafyası”, Cumhuriyet, s.2.

Türkmen, A. Faik (1937), Mufassal Hatay, 1. Cild: Coğrafya (İstanbul: Cumhuriyet Matbaası).

Türkmen, A. Faik (1937), Mufassal Hatay, 3. Cild: Tarih (İstanbul: Reklam Basımevi).

Türkmen, A. Faik (1939), Mufassal Hatay Tarihi, 4. cilt: Hatay Manda Tarihi Silahlı Mücadele Devresi (İstanbul: Tan Matbaası).

Vinha, Luis Miguel da (2010), “Acquiring Geographic Knowledge in International Politics”, Universitas: Relacoes Internacionais, 8 (2): 53-94.

Winichakul, Thongchai (1994), Siam Mapped: A History of the Geo-Body of a Nation (Honolulu: University of Hawaii Press).

Yerasimos, Stefanos (2010), Milliyetler ve Sınırlar: Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu (6. Baskı) (İstanbul: İletişim Yayınları) (Çev. Şirin Tekeli).